

**T. C.
SANKO ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
(Halk Sağlığı Hemşireliği)**

**SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN
BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK DÜZEYLERİ VE ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan YETİŞ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Betül AKTAŞ

2019

GAZİANTEP

KABUL VE ONAY SAYFASI

Öğrencinin Adı Soyadı	Hasan YETİŞ	Tez Savunma Tarihi	23.12.2019
Tez Adı	SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK DÜZEYLERİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ		

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

SANKO Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Hemşirelik Tezli Yüksek Lisans (Halk Sağlığı Hemşireliği) Programı kapsamında yürütülmüş olan bu çalışma, aşağıda adı geçen jüri tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	Üniversitesi / Anabilim Dalı	İmzası
Tez Danışmanı Üye	Dr. Öğr. Üyesi Betül AKTAŞ	SANKO Üniv. Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik AD, Halk Sağlığı Hemşireliği	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Sibel POLAT	SANKO Üniv. Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik AD, Psikiyatri Hemşireliği	
Üye	Doç. Dr. Zeynep GÜNGÖRMÜŞ	Gaziantep Üniv. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik AD, Halk Sağlığı Hemşireliği	

ONAY

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI

Tarih : ...../...../.....

Karar No : ...../...../.....

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen jüri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu Kararıyla **Yüksek Lisans Tezi** olarak onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşen BAYRAM

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hasan YETİŞ

23.12.2019

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum bu çalıŐmayı, değerli bilgi ve katkıları ile yöneten, tezimin her aŐamasında yardımlarını esirgemeyen, gelecekteki akademik yaŐantım için yardımcı olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Betül AKTAŞ'a en derin saygı ve Őukranlarımı sunarım.

Tezimin istatistiksel analizinde büyük katkı sunan Dr. Öğr. Üyesi Pınar GÜNEL KARADENİZ'e teşekkür ederim.

SANKO Üniversitesi Hemşirelik Bölümü, Beslenme ve Diyetetik Bölümü ve Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerine çalışmalarına ilgilerinden, özverili katılımlarından ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Yoğun eğitim hayatım boyunca hep yanımda olan ve attığım her adımı destekleyen ve bugünlere gelmemi sağlayan anneme, babama ve kardeŐlerime tezimi yazarken hep yanımda olan ve destekleyen, zor zamanlarımda beni hiç yalnız bırakmayan ve motive eden eŐim Nurtane YETİŞ'e teşekkür ederim.

Hasan YETİŞ

ÖZET

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL SOSYAL SORUMLULUK DÜZEYLERİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Araştırma Türkiye’de bu konuda yeterli sayıda çalışmanın bulunmaması bakımından önemlidir. Bu araştırma Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma Gaziantep ilinde bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesinde Beslenme ve Diyetetik Bölümü (245), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü (212) ve Hemşirelik Bölümünde (265) okuyan toplam 620 öğrencinin katılımı ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Eraslan (2011) tarafından geliştirilen Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacı ile Tanımlayıcı Özellikler Formu kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %71.5’inin kız, %40.2’sinin dördüncü sınıfta ve %35’nin hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması 113.5 ± 12.7 olarak bulunmuş ve öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Beslenme ve Diyetetik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalaması (115.5 ± 10.8), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalaması (111.3 ± 13.2) ve Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin puan ortalaması (113.5 ± 13.6) birbirine yakın ve yüksek düzeydedir. Beslenme ve Diyetetik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin (115.5 ± 10.8), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere (111.3 ± 13.2) göre Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin (114.5 ± 12.0) erkeklere (111.0 ± 14.2) göre, daha önce sosyal sorumluluk çalışmalarına katılan öğrencilerin (116.0 ± 14.7) herhangi bir sosyal sorumluluk çalışmasına katılmayan öğrencilere (112.5 ± 11.6) göre Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$).

Anahtar kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Bireysel Sosyal Sorumluluk, Hemşirelik, Sağlık

ABSTRACT

DETERMINATION OF INDIVIDUAL SOCIAL RESPONSIBILITY LEVEL AND THE FACTORS AFFECTING THEM IN STUDENTS AT THE FACULTY OF HEALTH SCIENCES

This research is important due to the absence of sufficient number of studies on the subject in Turkey. This study was conducted to determine the individual social responsibility levels and the factors affecting of the students studying in the Faculty of Health Sciences. The study was conducted with the participation of total number of 620 students studying at the Department of Nutrition and Dietetics (245), Department of Physiotherapy and Rehabilitation (212) and Nursing Department (265) at the Faculty of Health Sciences a foundation University in Gaziantep. In the data collection, Personal Social Responsibility Scale developed by Eraslan (2011) and Descriptive Characteristics Form to determine the socio-demographic characteristics of the students were used. It was determined that 71.5% of the students who participated in the study were female, 40.2% were in fourth grade and 35% were studying in nursing department. The mean score of the Individual Social Responsibility Scale of the students was found to be 113.5 ± 12.7 individual social responsibility levels of students were found to be high. The average score of the students studying in the Nutrition and Dietetics Department (115.5 ± 10.8), the average score of the students studying in the Physiotherapy and Rehabilitation Department (111.3 ± 13.2) and the average score of the students studying in the Nursing Department (113.5 ± 13.6) are close and high level. The mean score of the Individual Social Responsibility Scale of the students studying in the Nutrition and Dietetics Department (115.5 ± 10.8) was higher than the students studying in the Physiotherapy and Rehabilitation Department (111.3 ± 13.2) ($p < 0.05$). Female students (114.5 ± 12.0) compared to boys (111.0 ± 14.2), students who previously participated in social responsibility studies (116.0 ± 14.7) compared to students who did not participate in any social responsibility studies (112.5 ± 11.6), the average score of the Individual Social Responsibility Scale It was found to be high ($p < 0.05$).

Key words: Social Responsibility, Individual Social Responsibility, Nursing, Health

KABUL VE ONAY SAYFASI	İİİ
ETİK BEYAN	İV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	Vİİ
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	Vİİİ
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ	İX
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Sosyal Sorumluluk.....	3
2.2. Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi	4
2.3. Bireysel Sosyal Sorumluluk.....	7
2.3.1. Bireysel sosyal sorumluluk aşamaları.....	9
2.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk	9
2.4.1. Ekonomik sorumluluk.....	10
2.4.2. Yasal sorumluluk	11
2.4.3. Etik sorumluluk.....	11
2.4.4. Gönüllü sorumluluk	11
2.4.5. Kurumsal sosyal sorumluluğun avantajları.....	13
2.4.6. Kurumsal sosyal sorumluluğun dezavantajları	14
2.5. Sosyal Sorumluluk ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	14
2.6. Bireysel Sosyal Sorumluluğun Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrenciler Üzerindeki Etkisi	15
3. GEREÇ VE YÖNTEM	17

3.1. Araştırmanın Türü.....	17
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı	17
3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme	17
3.4. Verilerin Toplanması	17
3.4.1. Veri toplama araçları	17
- Tanımlayıcı Özellikler Formu	17
- Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği.....	17
3.5. Araştırmanın Değişkenleri	18
- Bağımlı değişken	18
- Bağımsız değişken.....	18
3.6. Verilerin Değerlendirilmesi	18
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği.....	18
3.8. Araştırmada Etik Kurallar.....	18
4. BULGULAR	19
5. TARTIŞMA	28
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	30
7. KAYNAKLAR.....	31
8. EKLER.....	36
EK-1 Tanımlayıcı Özellikler Formu	
EK-2 Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği	
EK-3 Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Kullanım İzni	
EK-4 Etik Kurul Karar Formu	
EK-5 Kurum Çalışma İzni	
EK-6 Tez İntihal Raporu	
EK-7 Özgeçmiş	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BSSÖ : Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği

BD : Beslenme ve Diyetetik

FTR : Fizyoterapi ve Rahabilitasyon

TDK : Türk Dil Kurumu

Şekil 2.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi.....	12
Tablo 4.1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Dağılımı.....	19-20
Tablo 4.2. Öğrencilerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılmaları.....	
ile İlgili Özellikleri.....	22
Tablo 4.3. Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden (BSSÖ) Alınabilecek ve.....	
Öğrencilerin Aldığı Min-Max Puanlar ile Puan Ortalamaları.....	23
Tablo 4.4. Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının.....	
Sosyo-demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması.....	24-25
Tablo 4.5. Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının.....	
Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılmalarına Göre Karşılaştırılması.....	27

1. GİRİŞ

İnsan, toplumdaki diğer canlı ve cansız varlıklarla birlikte yaşayan bir varlıktır. İnsanları diğer varlıklardan ayıran özelliklerinden biri de çevresini etkileme ve çevresinden etkilenme özelliğidir. Toplum ise “sosyal ihtiyaçlarını elde etmek için birbiri ile etkileşen ve ortak bir sosyal kültürü birbiri ile paylaşan insanların meydana getirdiği bir birliktelik” olarak ifade edilmektedir (Fichter, 2004). Toplumsal hayatta insanlar ve toplum birbirini olumlu-olumsuz yönde etkiler. Bu etkilenme hali; kişinin cemiyetten beklentilerini “bireysel istek ve beklentiler” olarak, toplumun bireyden beklentilerini ise “toplumsallaşma” olarak ortaya çıkarmaktadır (Eraslan, 2011). Bu etki birey ve toplumun varlığını devam ettirebilmesi için önemlidir. Bu etkileşimin az olması, toplumsal uzaklık ile açıklanabilir. Sosyolojik açıdan toplumsal uzaklık, toplumsal kümeler arasında iletişimin ve etkileşimin çeşitli nedenlerle kısıtlanması, engellenmesi sonucu ilişkilerin azalması ya da kopması durumu şeklinde ifade edilmiştir. Coşkun (2009) toplumsal uzaklığın toplumsal yalnızlığa sebep olabileceğini ifade etmiş ve bunun sonucunda ise hem kişide hem de toplumun yapısında yıkım oluşturacağını ve bu yıkımın engellenmesinin ise toplumsal yakınlık kavramının güçlendirilmesi ile mümkün olacağını dile getirmiştir. Toplumsal yakınlığı ise “kişiler arasında, kişiyle gruplar ya da toplumun diğer üyeleriyle arasındaki ilişkiler bakımından duygu, ilgi ve kültür yakınlığı” şeklinde ifade etmiştir. Toplumsal sorumluluğun gelişmesi toplumsal yakınlığın güçlü olmasına bağlıdır. Toplumsal yalnızlık, uzaklaşma ve yabancılaşmanın giderilmesi bireysel sorumluluk duygusunun yükseltilmesi ile mümkün olabilir.

Küreselleşen dünyada ekonomik, teknolojik ve politik gelişmelerin artması, sosyal sorunların da artmasını beraberinde getirmiştir. Teknolojik imkânların artmasıyla; üretim artmış, insanlara hizmet sunan işletme sayısı artmış olsa da beraberinde çevresel sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler çerçevesinde insanlar; temel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak çok sayıda seçenekle karşılaşırken, diğer yandan çevre kirliliği, doğal kaynakların tükenmesi, iklim değişikliği ve küresel ısınma gibi birçok problemle karşılaşmaktadır. Çevresel sorunların yanı sıra nüfusun artmasıyla birlikte eğitim ve sağlık hizmetlerindeki problemler katlanarak artmıştır. Uygulanan devlet politikalarının yetersiz kalması, sosyal sorumluluğun gelişmesinin önünü açmıştır. Toplumsal bilincin artmasıyla, bireylerin kendi menfaatlerinin yanı sıra topluma faydalı olması ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmesi beklenmektedir. Özellikle son yıllarda bireyler, sadece bireysel faydalarını değil toplumsal faydaları da göz önünde bulundurarak toplumsal duyarlılık projelerine destek vermektedirler (Akkoyunlu ve Kalyoncuoğlu, 2014). Küreselleşmeyle birlikte eğitim,

sanayi, teknoloji, insan hakları, gibi birçok alandaki gelişmelere paralel olarak insanların sosyal hayatlarında ve toplumsal yapılarda önemli değişimler meydana gelmiştir. Bu gelişmelerle birlikte genelde sosyal sorumluluk kavramı özelde ise bireysel sosyal sorumluluk kavramı daha çok önem kazanmış ve üzerinde daha çok durulan bir kavram haline gelmiştir. Sosyal sorumluluğun toplumda var olan çoğu meslek grubu ile bir bağı vardır. Toplumun sağlık bakım kalitesini yükseltmeyi amaç edinen meslekler için sosyal sorumluluğun yeri önemlidir (Erdoğan ve Erdem, 2017). Günümüzde ve gelecekte toplumun sağlık bakım kalitesinden sağlık bilimlerinde okuyan öğrenciler sorumlu olduğu için, bu kişilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olması önem arz etmektedir. Kendini geliştirme, hayata atılma ve meslek sahibi olma konusunda bir eşikte olan üniversite öğrencileri ve genç nesil için bireysel sosyal sorumluluk bilincinin üst düzeyde olması kendilerine önemli katkılar sunar. Kendini tanıma fırsatı bulmak, okul ve iş hayatında başarıyı yakalamak ve sosyal becerilerinin gelişmesi bireysel sosyal sorumluluğun üniversite öğrencilerine sağladığı önemli katkılardandır. Sağlıklı, suçtan uzak bireyler olarak, kendi hayatlarında mutlu olmak ve topluma en üst düzeyde katkı vererek topluma faydalı bireyler olmak, bireysel sosyal sorumluluğun üniversite öğrencilerine ve genç nesile bir diğer olumlu katkısıdır. Çalışmalar ve yardım hareketleri süresince öğrenciler, hangi alanlarda iyi olduklarını hangi alanlarda kendilerini geliştirmeleri gerektiğinin farkına varmaktadırlar. Toplumdaki diğer insanlara faydalı olmak öğrencilerin öz saygılarını artırır ve kişiliklerine katkı sağlar. Bireysel sosyal sorumluluk farkındalıkları ve duyarlılıkları artan öğrenciler ikili ilişkilerinde daha başarılı olmaktadır. Evsizlere, hastalara ve yaşlı bireylere yardım etmek, sorumluluk alanındaki çalışmalara katılmak, öğrencileri topluma bağlıyor ve bir yere ait olma hissinin artmasında etki sağlıyor (Elmadam, 2015).

Bu bilgiler doğrultusunda, bu çalışma sağlık bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

Sorumluluğun sözcük karşılığı, “bireyin bir görevi üstelenmesi ve o görev için yerine getirme zorunluluğu olan yükümlülüklerinin bütünü” olarak ifade edilmektedir (Bayrak, 2001). Türk Dil Kurumu ise sorumluluğu; “bireyin davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir eylemin olası sonuçlarını üstüne alması” (TDK, 2009) şeklinde ifade etmiştir. Bu durumda her birey davranışlarının farkında olmalı ve davranışlarının sonuçlarının mesuliyetinin kabul edilmesi gerektiğinin farkında olmalıdır. Sorumluluk, kişisel ve sosyal açıdan ele alınması gereken bir kavramdır. Toplumsal bir varlık olan insanın, kendisine karşı sorumlulukları vardır. İnsanın kendisine karşı olan bireysel sorumluluğu; maddi ve manevi değerlerini, doğru bir şekilde, uygun yer ve zamanda kullanmasını gerektirir. İnsan, sağlığını devam ettirmek ve korumak, zamanını en iyi şekilde değerlendirmek durumunda olduğu gibi, manevi açıdan ruhsal durumunu ve ahlaki değer yargılarını sahiplenip korumak ve yükseltmek zorundadır. Bu zorunluluklar, toplumsal bir varlık olan kişinin kendisine karşı sorumlu olduğu temel konular arasındadır (Torlak, 2003).

2.1. Sosyal Sorumluluk

Son zamanlarda gündemde olan ve ele alınan kavramlardan bir tanesi olan sosyal sorumluluk çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. Bunlar; eğitim, kültür, coğrafya, gelenek, zenginlik ve endüstriyel dinamikler, politik eğilim gibi. Dolayısıyla çok sayıda etken olduğu için sosyal sorumluluk kavramının net bir şekilde tanımlamak da güçleşmektedir. Bu sebeple bu alandaki farklı fikirlere yer vermek, sosyal sorumluluğun boyutlarını ortaya koymak açısından fayda sağlayacaktır (Kağnıcıoğlu, 2007). Sosyal sorumluluk kavramını ilk tanımlayanlardan birisi Bowen (1953)' dir. Bowen sosyal sorumluluğu; “işletmelerin hem kendi faydaları, hem de toplumsal değerler ve beklentiler dahilinde politikalar tespit etme ve hayata geçirme, karar verme ve icraatları yerine getirme ile toplumsal hayatı iyi bir düzeye kavuşturmaya yönelik yükümlülüklerin tamamı” olarak ifade etmiştir (Bowen, 1953). Sosyal sorumluluk tanımından anlaşılan bireylerin ya da işletmelerin amacı kendi kazançlarının yanı sıra toplumun kazançlarını da göz önüne alarak toplumsal refahı yükseltmektir. Bir başka tanıma göre sosyal sorumluluk, kişilerin toplumdaki faaliyetleri nedeniyle çevrelerinde meydana gelen olumlu ve olumsuz etkileri muhasebe edip, olumsuz etkilere yönelik önlem alması şeklinde ifade edilmiştir (Yazıcı, 1992). Kültürel, çevresel ve ekonomik sorunlara karşı duyarlı olmak ve sorunların çözümü noktasına emek vermeye istekli olmak sosyal sorumluluğun ana hatlarını ortaya koymaktadır.

Tanımlamalardan ve görüşlerden yola çıkarak sosyal sorumluluk ile ilgili belirli özellikler ortaya konmuştur:

Sosyal sorumluluk yasal bir zorunluluk değil kurumların gönüllü olarak benimsediği bir davranış biçimidir (Kağnıcıoğlu, 2007).

Ekonomik davranışların sonucu olan çevre kirliliği, işyerindeki insan hakları ihlalleri, yer değiştirme veya küçülmenin sosyal ve ekonomik etkileri, zehirli veya tehlikeli ürünlerin sağlık üzerindeki etkileri gibi dışsallıklar içselleştirilir veya yönetilir (Husted ve Allen, 2006).

Sosyal sorumluluk kapsamında tüketiciler, çalışanlar, tedarikçiler ve yerel toplumlar gibi çeşitli paydaş gruplarının yararları ve onlar üzerindeki etkiler dikkate alınır (Dönmez Maç, 2013).

Toplumsal çıkarların göz önüne alınması sosyal ve ekonomik sorumlulukların uyumunu da beraberinde getirmektedir. Sosyal sorumluluk, bireysel faydanın ötesine geçmekte ve birçok tanımda bu yaklaşımın karlılık ile ters düşmemesi de ifade edilmektedir. Dolayısıyla şirketler sosyal sorumluluk kavramını değerlendirirken toplumsal faydayı nasıl sağlayacağını ele almalıdır (Dönmez Maç, 2013).

Sosyal sorumluluk toplumsal konulara ilişkin stratejiler bütünü olmasının yanında bu konuların çözümünde felsefik bir yaklaşım ve değerler bütünüdür. Sosyal sorumluluk şirketlerin sosyal alanda neler yaptığının ötesinde değerler boyutu taşımasının bu konudaki farklı görüşler bulunmasının nedenlerinden biri olarak gösterilir (Dönmez Maç, 2013).

Sosyal sorumluluk dünyanın bazı bölgelerinde hayırseverlikle birlikte anılmaktadır. Ancak günümüzde sosyal sorumluluk hayırseverlik ve toplumsal projelerin ötesinde insan kaynakları yönetimi, şirketin üretim, pazarlama, finans, satın alma, lojistik vb. tüm konuları kapsamaktadır (Dönmez Maç, 2013).

2.2. Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi

Sosyal sorumluluk kavramını tarihsel açıdan incelendiğinde, sosyal davranışların kaynağının işletme öncesi, sanayi inkılabı öncesi ve sanayi inkılabı sonrası dönem olarak incelemek mümkündür (Göztaş ve Baytekin, 2009). Tarihte sorumluluk kavramını ilk defa inceleyen yunan düşünür Eflatun, devleti yönetenlerin ekonomik meselelerde toplum yararını her şeyin üstünde tutulması gerektiğini söylemiştir. Daha sonra Aristo sosyal sorumluluğu ahlaki açıdan ele almış, fiyatların ve kazançların adil olması gerektiğini ve faizin adaletsiz olduğunu ifade etmiştir. Sosyal sorumluluğun tarihsel gelişimi incelendiğinde, ilk olarak insan ilişkilerini düzenleyen dinlerin ve medeniyetlerin ortaya

çıkışıyla başladığı görülmüştür (Soykut Sarıca ve Yüksel, 2012). Ortaçağ öncesi dönemde sosyal sorumluluk kavramına ait herhangi bir bulguya rastlanmamakla birlikte günümüzdeki sosyal sorumluluk kavramına etki eden ekonomi, yönetim, din, hayırseverlik ve iş anlayışı ile ilgili elde edilen bilgilerin işletme öncesi dönemlere uzandığı görülmektedir (Göztaş ve Baytekin, 2009). İşletme öncesi dönemlerde ticaretle uğraşan bireylerin benimsedikleri ilkeleri, bireysel yargıları, inançları, değerleri ve ahlaki fikirleri ile şekillenmiştir (Akıncı Vural ve Coşkun, 2011). Yılmaz Sert (2012) bu dönemlerde sosyal sorumluluk anlayışının genellikle yardım ve bağış gibi faydalı işleri veya hayırseverlik anlamını taşıdığını ifade etmiştir. Daha sonra toplumsal yaşamda ve insanoğlunun iş yapma biçimini belirtmek için toplumsal kurallar ve kanunlar kabul edilmiştir. Bu doğrultuda kronolojik olarak incelendiğinde, milattan önceki dönemlerden itibaren dini metinlerde, ticaret, kazanç, çalışma koşulları ve hayırseverlik ile ilgili genel kurallar yer bulmuştur (Akıncı Vural ve Coşkun, 2011). Ayrıca Sümer tabletlerinde ticaretin tarafların sorumluluklarını belli başlıklar ile tanımlandığı ve işçilerin dinlenme haklarının güvence altına alınması (Eren ve Orhan, 2013) bu durumu doğrulamaktadır. Ancak tarihsel süreç incelendiğinde bilinen ilk yasalar Hammurabi'nin yasalarıdır (Akıncı Vural ve Coşkun, 2011).

Sanayi Devrimi öncesi dönem sosyal sorumluluğun ikinci döneminin geliştiği bir dönem olmuştur. Ticarete sorumluluk, kişinin ahlaki anlayışına, dini inancına ve vicdanına bağlı bir şekilde kendini göstermiştir (Soykut Sarıca ve Yüksel, 2012). Bu dönem içerisinde özellikle 15.yy ile 18.yy arasında merkantilizm hâkimiyeti başlamıştır. Merkantilist dönemde, ülkelerin zenginliğinin, sahip oldukları madenlerle kıyaslanabileceği ticari görüşü hâkimdir. Merkantilist dönemde, devletin görev ve sorumluluğu ihtiyacı olanlara yardım etmek, işsizlere iş imkanı sağlamak şeklinde tanımlanırken, örgütler ise toplumsal sorunların sadece ekonomik sonuçlarıyla ilgilenmiş ve maksimum kâr anlayışı kendini göstermiştir (Alparslan ve Aygün, 2013). Sorumluluk kavramını merkantilist dönem ve öncesine kadar dinler şekillendirirken, kiliseler gibi toplumu yönlendiren kurumlar yerini merkezi otoriteye yani devlete bıraktığı gibi, bireylerin vicdanlarından çıkarılıp devlet görevi haline dönüştürülmüştür (Alparslan ve Aygün, 2013). Bu dönemde sosyal sorumluluk kavramı, kurumların kendi ülkesinin çıkarlarını sağlaması ve diğer ülkelere karşı sorumsuzca hareket etmesi şeklinde algılanmaktadır (Akıncı, Vural ve Coşkun, 2011). Bu anlayış sanayi inkılabına kadar devam etmiştir (Alparslan ve Aygün, 2013).

Endüstri devrimiyle birlikte sanayileşme artmış, üretim daha büyük ölçekli olmaya başlamış, fabrika sayısı artmış ve bunun sonucu olarak yeni istihdam alanları açılmış ve yeni bir ticari ilişkiler düzeni oluşmaya başlamıştır. Sanayileşmeyle birlikte üretim ve karlılık arttığı için

hiçbir şeye gerek olmadan, bu üretim ve karlılığın toplumun gelişmesi ve refahı için yeterli olacağı görüşü hâkim olmuştur (Alparslan ve Aygün, 2013). Buna paralel olarak, temel amacı kâr elde etmek olan örgütler, doğal kaynakları hoyratça kaynak kullanmış, kurulduğu bölgelerdeki doğal dengeyi bozmuş ve çevre kirliliklerine sebep olmuş, çocuk işçiler ve kadın işçileri istismar etmiş, çalışan hakları gözetilmemiş ve insan hakları ihlalleri yapılmıştır (Saran ve ark., 2011). Sanayileşmenin artması ve bu olayların getirdiği sorunlar halk sağlığı ve çalışanların refahı üzerindeki dikkatleri, sosyal sorumluluğa toplamıştır (Sezgin, 2004). Sosyal sorumluluğun gelişmesindeki en önemli faktörlerden bir diğeri de 1929 ekonomik krizi olmuştur (Akıncı, Vural ve Coşkun, 2011). Tarih boyunca en önemli ekonomik krizlerden biri olan ve 1929 yılında ortaya çıkan Great Depression (büyük çöküntü) özellikle ABD ve Batı Avrupa'nın sanayisi gelişmiş ülkelerinde ciddi anlamda işsizliğe ve üretim kayıplarına yol açmıştır (Halıcı, 2001). Bu sebeplerden dolayı, 1929 ekonomik kriziyle beraber sanayisi gelişmiş ülkelerdeki kayıplar da sosyal sorumluluğun tarihi gelişiminde önemli rol oynamıştır (Sezgin, 2004). Ekonomik bunalımın sonucunda, değişen yapıların topluma olan etkileri ve faaliyetlerinin sonuçları sebebiyle sosyal sorumluluk kavramıyla tanışılmıştır (Akıncı, Vural ve Coşkun, 2011). Sosyal sorumluluk kavramı ile önemli değişiklikler, ekonomik bunalımdan sonra kişisel etik değer yargılarından, toplumsal etik anlayışına doğru gelişip büyüyen bir eğilim sonucunda ortaya çıkmıştır (Bakırtaş ve Erdoğan, 2010). 1930'lu yıllarda The Great Transformation (Büyük Dönüşüm) ile serbest piyasa ekonomisi geçerliliğini yitirmiştir. Bu nedenle ekonomi devlet himayesine girmiştir. Ekonominin devlet himayesine girmesi ile hükümetlerin, küçük iş sahiplerini korumak amacıyla yeni yasalar çıkarma yönünde düzenlemelerde bulunması örgütlerin sosyal sorumluluklarını daha belirgin bir hale getirmiştir (Bakırtaş ve Erdoğan, 2010).

1960'lardan sonra ABD ve Avrupa'da sosyal eylemciler, büyük örgütlerin ve toplumdaki güç sahiplerinin rolünü tartışmaya açmışlardır (Toker ve Tat, 2013). Bu çerçevede 1960'lardan sonra sosyal çağ anlayışı hakim olmuştur (Bakırtaş ve Erdoğan,2010). Bu tarihlerden sonra öğrenci eylemleri önem kazanmış, sivil toplum örgütleri, kadın hakları ve çevrecilik gibi toplumsal hareketler ilk defa bazı örgütlerin sosyal sorumluluk kapsamı içinde değerlendirilmiştir (Akgeyik, 2007).

Günümüzde sivil toplum kuruluşları ve benzer kurumlar, sadece kendi amaçları doğrultusunda hareket eden değil; aynı zamanda çevresine karşı duyarlı ve bulunduğu toplumun ihtiyaçlarını görebilen bir anlayışa sahip olması gerektiği düşüncesi kabul görmektedir (Ergül ve Kurtulmuş, 2014). Bu doğrultuda, kâr elde etme amacı güden ya da

gütmeyen kuruluşların toplumun gözünde itibar kazanmak, toplumla güven ilişkisi içinde bulunmak için sosyal sorumluluk yaklaşımını benimsediği, bu doğrultuda farklı çalışmalar yaptıkları gözlenmektedir (Saran ve ark., 2011).

2.3. Bireysel Sosyal Sorumluluk

Toplumsal bir varlık olarak insanın yaşadığı toplumda üstlendiği mesuliyetler bireysel sosyal sorumluluk olarak tanımlanmaktadır. Eraslan (2011) bireysel sosyal sorumluluğu, kişilerin geniş anlamda toplumla ortak çaba içinde çalışarak yaşanabilir bir toplum yaratmaya katkı sağlamak için içsel yükümlülüklerin tesis etmesi şeklinde tanımlamaktadır. Toplumdaki her bireyin temel yükümlülüğü, toplumsal gelişime aktif katılım sağlamak ve toplumsal problemlerin çözümünde ekip olarak çalışmaktır. Bu eylemler bireysel sosyal sorumluluğun temelini meydana getirmektedir. Bireysel sosyal sorumluluğun temel unsurlarından biride daha iyi bir toplumun oluşumuna katkı sağlamaktır (Hatch ve Stephan, 2015). Eraslan (2011)'a göre bireysel sosyal sorumluluk, devletin ve işletmelerin sosyal sorumluluk alanında yaptıkları çalışmaların dışında kalır. Bireysel sosyal sorumluluk, kişilerin ve toplumun değerlerine, kurallarına göre hareket ederek, hiçbir şekilde fayda gözetmeksizin çalışmaya gönüllü olmaktır. Bireysel sosyal sorumluluk, kişisel eylemlerin toplumda nasıl bir etki gücüne sahip olduğunun farkında olması olarak ifade edilebilir. Dias (2012) bireysel sosyal davranışların aşağıdaki maddeleri içermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunlar:

- Para bağıışı yapmak gibi hayırseverlik içeren faydalı davranışlar,
- Toplum için çalışmak isteme,
- Topluma etki eden konularda destek verme, politik ve sosyal konularda diğerlerine yardım elini uzatabilme,
- Bütünlük ve dürüstlük gibi bireysel etikler.

Aquino ve Reed (2002)'e göre bireysel sosyal sorumluluğun, ilk boyutu kişilerin içselleştirilmiş ahlaki kişiliğidir ve bu boyutu, kişilerin toplumdaki gelişmişlik düzeyi ve rol algılarının kişisel tarafını ve önemini temsil ettiğini söylemiştir. Bireysel sosyal sorumluluğun ikinci boyutunda ise bireylerin sembolik ahlaki kimliği ele alınmıştır. Aquino ve Reed (2000)'e göre sembolize edilen ahlaki kimlik durumu, sosyal nesne olarak ahlaki benliğe daha genel hassasiyeti ön plana çıkarmaktadır. Başka bir söylemle bireysel sosyal sorumluluğun bu boyutu, halkın benliğinin doğrudan yansımalarını temsil eder.

Bireysel sosyal sorumluluk içerisinde birçok bileşeni barındıran bir kavramdır. Schlenker ve ark. (1994) bireysel sosyal sorumluluğu üç açılı bir model olarak ortaya koymuşlardır. Üç

açılı modelin bileşenlerini; etkinlik, yönetmelik ve kimlik oluşturmaktadır. Etkinlik sosyal sorumluluk dahilinde gerçekleştirilen olay birimlerini ve projelerini anlatmaktadır. Yönetmelik olay birimlerinin gerçekleştirilmesi ve yönetilmesi için elzem kuralları ifade etmektedir. Kimlik ise sosyal sorumluluk etkinliklerini hayata geçiren bireylerin rollerini, niteliklerini, sorumluluklarını ve kazanımlarını ifade etmektedir. Bireysel sosyal sorumluluk, bireyin toplumsal sorunlar karşısında bilinçli olma durumudur. Aynı zamanda bireyin içerisinde bulunduğu grup ve toplumun ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda kapsamı değişebilir. Başka bir tanıma göre ise sorumluluk insanın sosyal yaşama bakan yönüdür. Dolayısıyla sorumluluk bireyin; diğer bireylerin sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını dikkate alması kendi beklentilerini toplumun beklentileri ile mukayese etmesi, davranışlarında toplumsal çıkarları göz önünde bulundurması esaslarını kapsar (Çankaya, 2010).

Bireysel sosyal sorumluluk ile ilgili yapılan tanımlar incelenince, devletin ve işletmelerin sosyal sorumluluk çatısı altında yaptıkları çalışmaların dışındaki eylemler şeklinde çıkarımda bulunmak mümkündür. Bireysel sosyal sorumluluk, toplumsal değer yargılarına bağlı kalarak hareket etmeyi ve herhangi bir şekilde yarar beklemeden gönüllük esasına bağlı kalmayı gerektirir. Eraslan (2011) bireysel sosyal sorumluluğun temel ilkeleri şu şekilde sıralamaktadır;

Bireysel sosyal sorumluluk;

- Zorunluluğa dayanmaz, gönüllülük esastır. Bireyin içerisinde yaşadığı yakın çevresinde ve uzak çevresinde var olan problemlere yönelik duyarlılık geliştirmesi ve problemleri çözüme kavuşturmak için yapılan etkinliklerde yer almasıdır. Bireysel sosyal sorumluluk üst düzey bir davranıştır. Dolayısıyla zorlayıcı etkenlerle gerçekleştirilemez. Bireylerin gönüllülük esasına bağlı kalarak daha iyi ve yaşanılabilir bir toplum için katkı vermeye karar vermesini sağlayan elzem bir kavramdır.
- Toplumsal hayatta meydana gelen olayların farkında olma halidir. Bireyin etkileşim içerisinde bulunduğu toplumun problemlerinin farkında olması durumudur. Toplumsal ilgililik halidir.
- Duyuşsal bir süreçtir ve öğretilebilirdir. Toplumsal fayda sağlama konusunda bilinç kazandırmak için okul ve aile desteği ile kişilere öğretilebilir. Toplumsal sorunları görmek ve bu sorunlara yönelik okullarda projeler geliştirmek, bireysel sosyal sorumluluğun geliştirilmesine katkı verebilir (MEB, 2005).

- Bireysel sosyal sorumluluk, proje idaresi ve birlikte çalışma sürecidir. Bir durumu ortaya koymak değil projeler ile sonuca gitmeyi amaçlayan bir süreçtir. Ortaklıklar oluşturma, sorunlarla baş edebilmek için paydaş bulma ve sonuç alabilme gibi özellikleri içinde barındırır.
- Toplumun özelden genele tüm alanlarını kapsamaktadır. Sağlık, eğitim, çevre gibi temel alanların dışında; kadın hakları, çocuk ve spor eğitimi, engelliler, el sanatları, tarih, kültür bilinci, felsefe, hayvan hakları, emekliler, insan hakları, tüketici hakları, yardım koordinasyon ve sokakta yaşayan çocuklar gibi alanları bünyesinde barındırır (Eraslan, 2011).

2.3.1. Bireysel sosyal sorumluluk aşamaları

Schelenker ve arkadaşlarının (1994) geliştirdiği sosyal sorumluluğun üç açılı yapısına dayalı olarak bireysel sosyal sorumluluğun kademeleri şöyle sıralanabilir:

- Problemi tespit etme,
- Probleme ilgili verilerin toplanması ve farkındalık geliştirme,
- Çözüm için paydaş bulma, ortaklıklar kurma ve etki alanını genişletme,
- Çözüme yönelik proje stratejisini geliştirmektir. Bu kapsamda çözümün hayata geçirilmesi için seçilmesi ve düzenlenmesi.
- Projeyi uygulamak. Toplumsal sorunların çözümü için sahaya inmek ve çözüm için uygulamaların gerçekleştirilmesini kapsar.
- Projeyi değerlendirmek. Çözüm uygulamaları sonucunda elde edilen sonuçların değerlendirilmesini kapsar (Schelenker ve ark,1994).

2.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumsal sosyal sorumluluk, “ekonomik kalkınmayı desteklemenin yanı sıra işgücünün, ailelerin ve toplumun yaşam kalitesini de arttırmayı amaçlayan bir taahhüt” olarak tanımlanmaktadır (Dünya İş Konseyi (WBCSD)) (<https://www.wbcd.org>, 1998).

Başka bir tanıma göre kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin toplum üzerindeki etkilerini yerine getirmeleri gereken sorumluluklar arasındadır. Yürürlükte olan mevzuata ve toplu sözleşmelere saygı göstermek, bu sorumluluğu yapmanın önde gelen bir koşuludur (European Commission, 2011).

Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği'ne göre, “kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin yasal zorunluluklar sebebiyle değil gönüllülük esasıyla stratejik olarak yaptığı uzun vadeli yatırımlardır” (kssd.org, 2018).

Bowen (1953) ise kurumsal sosyal sorumluluğu “toplumsal değerlerle uyumlu faaliyetleri izlemek ve bu değerlerle ilgili kararları alabilmek için gerekli politikaları takip etme zorunluluğu” şeklinde tanımlamıştır (Bowen, 1953).

Kotler’e göre ise “herhangi bir kurumun sağlığını, güvenliğini, çevreyi ve toplumsal refahı yükseltmeyi hedefleyen bir davranış değiştirme kampanyasının gelişimini veya hayata geçmesini desteklediği bir araç” şeklinde kurumsal sosyal sorumluluğu tanımlamıştır (Kotler, 2000).

Literatür incelendiğinde kurumsal sosyal sorumluluk alanında çok sayıda model bulunmaktadır. Bu modeller:

- Kamu Sorumluluğu Yaklaşımı, Preston ve Post’un (1975),
- Dört Parçalı Sosyal Sorumluluk Modeli, Carroll’un (1979),
- Tepkici, Savunmacı ve Duyarlı Şirket Sınıflandırması, Sethi’nin (1979),
- Kurumsal Sosyal Performans Modeli, Wartick ve Cochran’ın (1985),
- CSR1 ve CSR4 Kurumsal Sosyal Sorumluluk Modeli, Frederick’in (1986),
- Davis’in Sosyal Sorumluluk Modeli,
- Wood’un Sosyal Performans Modeli,
- İki Boyutlu Model, Quasi ve Q’Brien’in (2000),
- Kurumsal Sosyal Girişim Yaklaşım, Kotler ve Lee’nin (2006).

Carroll (1979), toplumsal sorumluluğu “belli bir zaman diliminde toplumun şirketten ekonomik, kanuni, etik ve ihtiyari beklentilerinin bütünü” şeklinde ifade etmiştir (Carroll, 1979). Kimileri şirketlerin ekonomik sorumlulukları kendisi için yaptıkları şeklinde ifade ederken, kimileri ise yasal, etik ve ihtiyari sorumluluklar başkaları için yapılanları ifade ettiğini dile getirmişlerdir. Ancak Carroll şirketlerin toplumsal sorumluluklarının iş sisteminde sürdürülebilirliği sağladığını dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

2.4.1. Ekonomik sorumluluk

Şirketler toplum için ürün veya hizmet sağlamak üzere kurulmuş iktisadi kurumlardır ve girişimciler için öncelik sağlanan ürün ve hizmetlerden kar elde etmektedir. Şirketlerin tüm sorumlulukları ekonomik sorumluluklar üzerine inşa edilmiştir. Dolayısıyla işletmeler ekonomik sorumluluklarını yerine getirmeden diğer sorumlulukların gerçekleştirilmesi tartışmalı olacaktır (Carroll, 1991).

2.4.2. Yasal sorumluluk

Şirketler ekonomik sorumluluklarını yerine getirmesi yasalara uyması beklenmektedir. Bu durum aynı zamanda toplum ile işletmeler arasındaki “toplumsal sözleşmenin” gerçekleştirilmesi demektir. Yasal sorumluluklar kural yapıcılar tarafından oluşturulan “yazılı kuralları” yansıtmaktadır. Yasal sorumluluk, ekonomik sorumluluklar ile birlikte serbest girişim sisteminin temel koşulu olarak yer almaktadır (Carroll, 1991).

2.4.3. Etik sorumluluk

Ekonomik ve kanuni sorumluluklar hakkaniyet ve adalet için etik normlar içerirken, etik sorumluluklar toplumun beklentilerini içeren yazılı olmayan kurallardır. Etik sorumluluklar toplumdaki her kesimin ilgisini yansıttığı söylenebilir. Etik değerler, yasal düzenlemelerin oluşturulmasında yer alan itici güçlerdir. Etik değerler, meydana gelecek değişiklikler yeni yasa veya düzenlemelerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır. Dolayısıyla yasal sorumluluklar ve etik sorumluluklar arasında dinamik bir etkileşim olduğu belirtilmektedir (Carroll, 1991).

2.4.4. Gönüllü sorumluluk

İşletmelerin toplumun beklentileri doğrultusunda uygun kurumsal faaliyetleri kapsamaktadır. Etik sorumluluklar ve gönüllü sorumluluklar arasındaki fark, gönüllü sorumlulukların etik veya ahlaki anlamda beklenmemesidir. Örneğin toplum, şirketlerin insani programlar gibi programlara para, araç gereç ve zaman ayırmasını isteyebilir ancak istenilen düzeyde bu gerçekleştirilmezse şirketler etik dışı olarak nitelendirilmez. Bundan dolayı bu kapsamdaki sorumluluklarda gönüllülük esastır (Carroll, 1991).

Carroll'ın (1991) geliştirdiği Kurumsal Sosyal Sorumluluk piramidinde dört alana yönelik hiyerarşik sıralaması şu şekildedir:

şekil 2.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Kaynak: Carroll, A.B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organizational stakeholders. Business Horizons, 34(4): 39-48.

2.4.5. Kurumsal sosyal sorumluluğun avantajları

Lembet (2006), işletmelerin uyguladıkları kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarının faydalarını şu şekilde sıralamıştır:

- Bu işletmelerin marka değerleri artmaktadır. Bu sebeple piyasa değerleri yükselmektedir,
- Nitelikli personelin ilgisini çekme, moralini yükseltme ve istihdam etme imkânı sağlamaktadır.
- Kurumsal anlamda öğrenmeyi ve yaratıcılığı pekiştirmektedir.
- Kurumsal sosyal sorumluluğa önem veren yatırımcılara ulaşma imkânı oluşmaktadır. Bundan dolayı hisse değerleri yükselmekte ve borçlanma için gereken sermaye düşmektedir.
- Verimlilik ve kalite artışları görülmektedir.
- Risk yönetimlerini aktif hale getirmektedirler.
- İşletmelerin görüşleri toplum nezdinde önem kazanmaktadır (Lembet, 2006).

Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları neticesinde oluşan diğer avantajlar şunlardır (Argüden, 2004; Barutçugil, 2004):

- Uygulamalar neticesinde sosyal çevre oluşturulur ve işletmeler kamuoyunda benimsenir,
- Kısa vadede zarar gibi görünen maliyetler uzun vadede kar olarak geri döner,
- Toplumsal sorunların çözülmesinde rol alırlar. Dolayısıyla toplumun önemli bir yapıtaşı haline gelirler,
- Toplumsal konulara duyarlı oldukları için çevre dostu işletmeler olmaları, toplumsal kabul gördükleri için daha geniş parasal kaynaklarına ulaşılması,
- Organizasyona hem çalışanların hem de müşterilerin daha fazla güvenlerini kazanmaları,
- Çalışanların ve müşterilerin bağlılık duygularının daha da ön plana çıkması ve bunun sonucunda çalışanların devir hızının düşmesi,
- Çalışanlar arasındaki iletişim, güven, birliktelik ve ekip anlayışının gelişmesi. Ekip anlayışı ile birlikte organizasyonel performansın ve genel moralin yükselmesi,
- Toplumsal sorunlarda görev alan işletme çalışanlarının bilgi, nitelik ve deneyimlerinin gelişmesi sonucunda özgüvenlerinin artması ve sorunlarla baş edebilme yetenekleri gelişmiş kişiler haline gelmesi olarak sıralanabilir (Argüden, 2004; Barutçugil, 2004).

2.4.6. Kurumsal sosyal sorumluluğun dezavantajları

Kurumsal sosyal sorumluluğun dezavantajları şunlardır:

- Sosyal etkinlikler için ayrılan bütçenin ürün maliyetlerine yansıtılması sonucunda fiyatlar artar, bundan dolayı pazar kaybına neden olabilir.
- Sosyal faaliyetler için insan kaynağına duyulan talep artabilir.
- İşletme yöneticilerinin sosyal konularda aşırı duyarlı davranmaları, kurumsal hedeflerden uzaklaşmasına neden olabilir (Nalbant, 2005).
- İşletmelerin kaynaklarını sosyal sorumluluk programlarında kullanması, pazarda rekabet ilkelerini ihlal edebilir. Dolayısıyla hisse sahiplerini ekonomik kazançtan yoksun bırakabilir.
- İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk adı altında yaptıkları çalışmalar halkı kandırmaya yönelikse, sadece reklam amaçlı yapılıyorsa, toplum bunun farkına vardığında bu durum işletme adına zarar verebilmektedir (Taşlıyan, 2012).

2.5. Sosyal Sorumluluk ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Erdoğan ve Erdem (2017), “Hemşirelerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri ile Yaşam Doyumları” başlıklı çalışmada sosyal sorumluluk bilinci ile gönüllülük, çevre bilinci, sosyal ve kültürel dayanışma gibi alanlar arasında anlamlı ve olumlu bir sonuç olduğunu ortaya koymuştur. Hemşirelerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyi ve yaşam doyumları yükseldikçe dayanışmanın farkına varma ve önemseme, sosyal sorumluluk alanındaki çalışmalara katılmakta istekli olma, çevresinde var olan sorunlara karşı kendini sorumlu hissetme gibi olguların da geliştiğini tespit etmiştir (Erdoğan ve Erdem, 2017).

Asar (2017), “Lisansüstü Öğrencilerinin Kişilik Yapılarıyla Bireysel Sosyal Sorumluluk Bilinçleri Arasındaki İlişkiler” başlıklı çalışmada kişilik yapısının tek başına bireysel sosyal sorumluluğu açıklamakta yetersiz olduğunu ve bireysel sosyal sorumluluğa etki eden çok sayıda faktörün var olduğunu ve bu faktörlerin de çok azının bilindiğini ifade etmiştir.

Toker ve Tat (2013), “Sosyal Sorumluluk: Kamu ve Vakıf Üniversiteleri Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluğa İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Algılarının Ölçülmesi” isimli çalışmalarında, öğrencilerin sosyal sorumluluk kavramını bildiğini ve tanımlayabildiğini ve öğrencilerin sosyal sorumluluk kavramının farkında olduğunu tespit etmiştir.

Lembet (2007) “Markalar ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk” adlı çalışmada, sosyal sorumluluk konusunda duyarlılık gösteren firmaların kazanımlarını şöyle ifade etmektedir;

- Şirketlerin markalaşma başarısı ve piyasa değeri yükselmektedir.

- İşini iyi yapan personelin ilgisini çekme, motivasyonunu sağlama ve kuruma bağlı tutma düzeyi olumlu yönde etkilenmektedir.
- Çalışanların var olan potansiyelini ortaya çıkarma ve kurumsal öğrenme güçlenmektedir.
- Bu konularda dikkatli ve hassasiyeti yüksek yatırımcılarla bir araya gelme imkanı doğduğundan, hem şirket daha düşük maliyet ile borçlanmakta hem de borsa değeri yükselmektedir.
- Var olan müşteriler ile daha güçlü bir bağ kurulup, müşterilerin şirkete bağlılığı artmakta ve yeni pazar bulma konusunda avantajlar ortaya çıkmaktadır.
- Verimlilik ve kalite yükselmektedir.
- Risklerin yönetilmesi etkin olmaktadır.
- Toplumun şirkete bakış açısı değişmekte ve yöneticilerin şirketin görüşlerini dikkate alması sağlanmaktadır.

Yapılan başka bir çalışmada kurumsal açıdan sosyal sorumluluk kavramı ele alınmış, sosyal sorumluluğun gönüllük esasına dayanan uygulamalar olduğu ifade edilmiştir. Ülkemizde bu alanda kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak birçok kaynakta kurumların kanuni sorumluluklarının sona erdiği yerde başladığı belirtilen sosyal sorumluluk faaliyetlerinden, kurumların ekonomik varlığının devamına yönelik önemli bir kriter olarak bahsediliyor olması önemlidir. Bu yaklaşım kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarının “zorunlu” olmasa bile, tam da “gönüllü” olarak söylenemeyecek olmasına işaret etmektedir (Gürel, 2010).

2.6. Bireysel Sosyal Sorumluluğun Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrenciler Üzerindeki Etkisi

Sosyal sorumluluk, toplumdaki kişilerin ortak bir paydada birleşmeleri durumudur. Bireysel sosyal sorumluluk ile toplumun ana hatlarındaki dengenin kurulması hedeflenmektedir. Kişisel menfaatlerin arka plana atılması, toplumsal yarar ve katkının amaç edinilmesi ve kar amacının olmaması sosyal sorumluluk çalışmalarını toplum ve birey için önemli kılmaktadır. Sosyal sorumluluğun amacı, kişilerin ömür boyu kazandıkları bilgi birikimi ve yeteneklerini tekrar toplumun hizmetine sunması olarak dile getirilebilir. Dolayısıyla projeler ve yardım faaliyetleri bir sürecin ve ortak çaba göstermenin ürünleridir. Sorumluluk alanında rol alacak kişiler bu durumdan kişisel gelişimleri konusunda kazanım elde ederler. Ericson'nun yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemine göre; adölesan döneminde kimliğini bulan kişi toplumdaki diğer bireylerle yakınlıklar, dostluklar kurabilir. Birey akran çevresi

ile geniş ilişkilerde bulunmaya ve toplumla iç içe geçmeye başlamıştır. Bireyin hayatında evlilik ve iş önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkacak sorunların üstesinden gelebilen birey, güvenle çevresiyle sevgi alış-verişinde bulunur. Tersine bir durumda diğer bireylerle dostluk ve arkadaşlık ilişkisi kurmada zorluk yaşayan birey, psikolojik bir yalnızlığın içinde kendini bulabilir (Gürses ve Kılavuz, 2011). Bu yalnızlık “toplumdan yalıtılmışlık ve terk edilmişlik” duygularını beraberinde getirir (Bacanlı, 2011). Farklı kişilerle tanışmak, onlara yardım etmek, sosyal becerilerin gelişmesine katkı sağlıyor. Sorumluluk çalışmalarına katılan kişilerle iletişim halinde olmak ve birlikte hareket etmek öğrencileri ekip çalışmasına yatkın hale getiriyor. Kazanılan bu deneyim okul ve iş hayatında başarılı olmak adına oldukça önemlidir. Akademik hayatlarının devamında veya bir işe alınmada kazanılan bu deneyimler bireylere bir avantaj olarak geri dönüyor (Elmadam, 2015). Sorumluluk düzeyi yüksek olan kişi üstüne aldığı vazifeleri çok zor olsa bile yerine getirir ve yaptıklarının sonuçlarını kabullenir. Bu kişiler zor bir görev olduğunda ilk akla gelen kişilerdir ve genellikle, diğerleri tarafından görevi ifa etmek için seçilirler. Buradan hareketle bireyin kariyer plânlama ve kariyer seçimi yapmasından da birey yine kendi sorumludur (Özen, 2016). Sorumluluğun başarı yönelimi ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Costa ve McCrae, 1995). Zamanı iyi yönetme, sorumluluğunu yerine getirme ve sorunları çözme gibi beceriler de bireysel sosyal sorumluluğun kazançları arasındadır. Bireysel mutluluk ile yardım etme arasında sağlam bir bağ vardır. Çevresindekileri mutlu etmek, kişiye ruhsal açıdan bir doyum sağlıyor ve içsel huzuru bulmasına yardımcı oluyor (Elmadam, 2015).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Türü

Bu çalışma tanımlayıcı türde bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı

Araştırma SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Eylül 2018-Haziran 2019 tarihleri arasında yürütülmüştür.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü (245), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü (212) ve Hemşirelik Bölümünde (265) okuyan toplam 722 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyip evren örnekleme oluşturmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden Beslenme ve Diyetetik Bölümünden 212 öğrenci (Katılım oranı %86.53), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümünden 191 öğrenci (Katılım oranı %90.09) ve Hemşirelik Bölümünden 217 öğrencinin (Katılım oranı %81.88) çalışmaya katılımı olmuştur. Toplam 620 öğrenci örnekleme ile çalışma tamamlanmıştır (Katılım oranı %85.87).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, sınıf ortamında öğrenciler tarafından formlar doldurularak toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Tanımlayıcı Özellikler Formu (EK-1) ve Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği (EK-2) kullanılmıştır.

3.4.1. Veri toplama araçları

- **Tanımlayıcı Özellikler Formu:** Araştırmacı tarafından geliştirilen form, 11 tane sosyo-demografik özellikleri içeren, 3 tane de bireysel sosyal sorumluluğa ilişkin özellikleri belirleyici toplam 14 sorudan oluşmaktadır (EK-1).

- **Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği:** Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği (BSSÖ) Eraslan (2011) tarafından geliştirilmiştir. 28 maddeli olan ölçek, olumlu maddeler (1, 2, 3, 4, 6, 8, 11, 13, 14, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28) ve olumsuz maddelerden (5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 19, 27) oluşmakta, beşli likert şeklinde ölçekte olumlu maddeler tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) şeklinde; olumsuz maddeler tamamen katılıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3),

katılmıyorum (4), tamamen katılmıyorum (5) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 140, en düşük puan 28'dir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, çalışmaya katılanların bireysel sosyal sorumluluk düzeyinin yüksek olduğunu gösterir. Ölçeğin Cronbach Alfa geçerlik katsayısı 0.86'dır (Eraslan, 2011) (EK-2). Bu çalışma için Cronbach Alfa geçerlik katsayısı 0.80 olarak belirlenmiştir.

3.5. Araştırmanın Değişkenleri

- **Bağımlı değişken:** Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçek puanı,

- **Bağımsız değişken:** Tanımlayıcı özellikler.

3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 22.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Verilerin analizinde t testi, varyans analizi, sayı, yüzdelik ve ortalama değerleri kullanılmıştır.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği

Bu araştırmanın sonucu sadece bu araştırmanın evrenine genellenebilir.

3.8. Araştırmada Etik Kurallar

Çalışmada kullanılan ölçeğin ülkemiz için geçerlilik güvenirlik çalışmasını yapan yazardan ölçek kullanım izni (EK-3), SANKO Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (EK-4), SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinden kurum izni (EK-5) ve katılımcılardan onam alınmıştır.

4. BULGULAR

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Dağılımı

<u>Özellikler (n=620)</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Cinsiyet		
Erkek	177	28.5
Kız	443	71.5
Sınıf		
Birinci sınıf	74	11.9
İkinci sınıf	158	25.5
Üçüncü sınıf	139	22.4
Dördüncü sınıf	249	40.2
Bölüm		
Beslenme ve Diyetetik	212	34.2
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	191	30.8
Hemşirelik	217	35.0
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	86	13.9
Gelir gidere eşit	394	63.5
Gelir giderden çok	140	22.6
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	154	24.8
Ortaokul	95	15.3
Lise	229	36.9
Üniversite	142	22.9

Tablo 4.1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Dağılımı (devamı)

Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	93	15.0
Ortaokul	78	12.6
Lise	172	27.7
Üniversite	277	44.7
Anne Mesleği		
EvHanımı/Çalışmıyor/Emekli	454	73.2
Memur	132	21.3
İşçi	17	2.7
Esnaf	17	2.7
Baba Mesleği		
Çalışmıyor/Emekli	135	21.8
Memur	247	39.8
İşçi	79	12.7
Esnaf	159	25.6
En Uzun Süre Yaşanılan Yer		
Köy	23	3.7
İlçe	66	10.7
İl	137	22.1
Büyükşehir	394	63.5
Şu Anda Kaldığı Yer		
Aile ile Birlikte	450	72.6
Arkadaşlar ile Birlikte Evde	69	11.1
Devlet Yurdu	67	10.8
Özel Yurt	34	5.5
Yaş		
18-24 yaş arası	620	100

Çalışmaya katılan öğrencilerin %71.5'i kız, %40.2'si dördüncü sınıfta öğrenim görmekte %35'i hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte, %63.5'nin ailesinin geliri giderine eşit, %36,9'unun annesi lise mezunu, %44.7'sinin babası üniversite mezunu, %73.2'sinin annesi çalışmıyor, %39.8'nin babası memurdur. Çalışmaya katılan öğrencilerin %63.5'i büyükşehirde yaşadığını ve %72.6'sının ailesi ile birlikte kalmakta olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1).

Öğrencilerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılmaları ile İlgili Özelliklerinin dağılımı Tablo 4.2.'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılmaları ile İlgili Özellikleri

<u>Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Özellikleri</u>	<u>Sayı</u>	<u>%</u>
Öğrencinin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Durumu		
Katılan	120	19.4
Katılmayan	500	80.6
Öğrencilerin Katıldığı Sosyal Sorumluluk Çalışması		
Tema/Ağaç Dikmek	34	5.4
Sağlık Eğitimi Verme	22	3.7
Yardıma İhtiyacı Olanlara Yardım Etme	16	2.9
Kızılay'a Kan Bağışında Bulunma	19	3.3
Hasta Bireylere ve Yaşlılara Destek Ziyareti	18	3.1
Diğer	11	1.9
Öğrencilerin Ailelerindeki Bireylerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Durumu		
Katılan	105	16.9
Katılmayan	515	83.1
Öğrencilerin Çevresindeki Bireylerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Durumu		
Katılan	131	21.1
Katılmayan	489	78.9

Çalışmaya katılan öğrencilerin, %80.6'sının daha önce bir sosyal sorumluluk çalışmasına katılmadığını, %83.1'nin ailelerindeki bireylerin ve %78.9'nun çevrelerindeki bireylerin bir sosyal sorumluluk projesinde yer almadığını belirtmiştir (Tablo 4.2).

Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden (BSSÖ) Alınabilecek ve Öğrencilerin Aldığı En Düşük ve En Yüksek Puanlar ile Puan Ortalamaları Tablo 4.3.'Te Verilmiştir.

Tablo 4.3. Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden (BSSÖ) Alınabilecek ve Öğrencilerin Aldığı En Düşük ve En Yüksek Puanlar ile Puan Ortalamaları (N:620)

Ölçek	Ölçekten Alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puan		Örneklem Grubunun Aldığı En Düşük ve En Yüksek ve Ortalama Puan		
	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{X} \pm SS$
Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği (BSSÖ)	28	140	51	140	113.55±12.75

Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması 113.5 ± 12.7 olup, ölçekten aldıkları en düşük puan 51 en yüksek puan 140'tır (Tablo 4.3).

Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının Sosyo-demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması Tablo 4.4. gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının Sosyo-demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

<u>Sosyo-demografik</u>		<u>BSSÖ</u>	<u>İstatistiksel</u>	<u>İleri Analiz</u>
<u>Özellikler</u>	<u>Sayı (%)</u>	<u>$\bar{X} \pm SS$</u>	<u>Analiz ve Anlamlılık</u>	
Cinsiyet				
Erkek	177 (28.5)	111.09±14.21	t=3.055	
Kız	443 (71.5)	114.53±12.00		
			p=0.000	
Sınıf				
Birinci sınıf	74 (11.9)	112.12±13.32		
İkinci sınıf	158 (25.5)	112.18±12.53	F=2.517	
Üçüncü sınıf	139 (22.4)	112.84±12.81	p=0.05	
Dördüncü sınıf	249 (40.2)	115.23±12.57		
Bölüm				
Beslenme ve Diyetetik	212 (34.2)	115.50±10.87		
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	191 (30.8)	111.32±13.27	F=1.923	BD>FTR
Hemşirelik	217 (35.0)	113.59±13.69	p=0.000	
Ailenin Gelir Durumu				
Gelir giderden az	86 (13.9)	111.70±13.63	F=1.052	
Gelir gidere eşit	394 (63.5)	113.89±12.09	p=0.35	
Gelir giderden çok	140 (22.6)	113.70±13.97		
Anne Eğitim Durumu				
İlkokul	154 (24.8)	113.43±13.49		
Ortaokul	95 (15.3)	115.06±11.85	F=1.487	
Lise	229 (36.9)	112.33±12.85	p=0.21	
Üniversite	142 (22.9)	114.62±12.26		

Tablo 4.4. Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının Sosyodemografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması (devamı)

Baba Eğitim Durumu			
İlkokul	93 (15.0)	112.52±14.73	
Ortaokul	78 (12.6)	115.26±11.59	F=1.106
Lise	172 (27.7)	112.59±12.47	p=0.34
Üniversite	277 (44.7)	114.00±12.52	
Anne Mesleği			
Ev Hanımı/Çalışmıyor/Emekli	454 (73.2)	112.64±14.04	
Memur	132 (21.3)	111.50±11.32	F=1.518
İşçi	17 (2.7)	112.08±12.90	p=0.25
Esnaf	17 (2.7)	113.91±13.17	
Baba Mesleği			
Çalışmıyor/Emekli	135 (21.8)	111.64±14.01	
Memur	247 (39.8)	114.50±11.72	F=1.548
İşçi	79 (12.7)	113.08±11.40	p=0.20
Esnaf	159 (25.6)	113.91±13.70	
En Uzun Süre Yaşanılan Yer			
Köy	23 (3.7)	111.56±19.92	
İlçe	66 (10.7)	114.09±12.87	F=0.355
İl	137 (22.1)	112.96±12.14	p=0.78
Büyükşehir	394 (63.5)	113.75±12.46	
Şu Anda Kaldığı Yer			
Aile ile Birlikte	450 (72.6)	113.66±12.57	
Arkadaşlar ile Birlikte Evde	69 (11.1)	112.69±13.48	F=1.214
Devlet Yurdu	67 (10.8)	115.25±12.95	p=0.30
Özel Yurt	34 (5.5)	110.38±13.08	
Yaş			
18-24 yaş arası	620 (100)	113.55±12.75	t=0.040 p=0.31

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması karşılaştırıldığında; kız öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması (114.5±12.0) erkeklere (111.9±14.2) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Beslenme ve Diyetetik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması (115.5±10.8) Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere (111.3±13.2) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Hemşirelik bölümü puan ortalaması (113.5±13.6) Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması (113.5±12.7) ile paralel nitelikte ve yüksektir. Öğrencilerin, yaşı, sınıfı, geliri, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba mesleği, en uzun süre yaşanan yer ve şu an kaldıkları yere göre Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). (Tablo 4.4)

Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılmalarına Göre Karşılaştırılması Tablo 4.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Puan Ortalamasının Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılmalarına Göre Karşılaştırılması

<u>Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına</u> <u>Katılanların Özellikleri</u>	<u>Sayı (%)</u>	<u>BSSÖ</u> <u>$\bar{X} \pm SS$</u>	<u>İstatistiksel</u> <u>Analiz ve</u> <u>Anlamlılık</u>
Öğrencinin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Durumu			
Katılan	120 (19.4)	116.03±14.76	t=4.352
Katılmayan	500 (80.6)	112.52±11.69	p=0.000
Öğrencinin Ailelerindeki Bireylerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Durumu			
Katılan	105 (16.9)	113.10±15.55	t=4.900
Katılmayan	515 (83.1)	113.64±12.12	p=0.74
Öğrencinin Çevresindeki Bireylerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Katılma Durumu			
Katılan	131 (21.1)	115.23±14.79	t=2.121
Katılmayan	489 (78.9)	113.09±12.12	p=0.08

Öğrencilerin sosyal sorumluluk çalışmalarına katılma durumuna göre Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; daha önce sosyal sorumluluk çalışmalarına katılan öğrencilerin (116.0±14.7), katılmayan öğrencilere (112.5±11.6) göre Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05). Ailedeki bireylerin sosyal sorumluluk çalışmalarına katılma durumu ve çevredeki bireylerin sosyal sorumluluk çalışmalarına katılma durumuna göre öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık saptanmamıştır (p>0.05). (Tablo 4.5)

5. TARTIŞMA

Sosyal sorumluluk ile ilgili yapılan çalışmalar ülkemizde oldukça yenidir. Bununla beraber, literatür incelendiğinde kurumlar ve işletmeler açısından sosyal sorumluluk kavramı incelenmiş (Coşkun ve Vural, 2011; Tekin, 2018; Ergül ve Kurtulmuş vb.) ancak bireysel sosyal sorumluluk ile ilgili az sayıda araştırmaya (Asar, 2017; Kesici, 2018; Erdoğan, 2016) ulaşılmamış olması bu konunun önemini arttırmaktadır. Bununla beraber, sosyal sorumluluğu ele alan çalışmalarda önemli bulgulara ulaşıldığı düşünülmektedir.

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalamaları 113.5 ± 12.7 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan (140) göz önüne alındığında bu çalışmaya katılan öğrencilerin puan ortalamasının yüksek olduğu ifade edilebilir. Asar, (2017) ve Kesici, (2018)'nin yaptıkları çalışmalarda çalışmaya katılanların bireysel sosyal sorumluluklarının yüksek olduğu belirtiliyor. Sağlık Bilimleri Fakültesinin bölümlerine ve bölümlerin ders içeriğine baktığımızda teori ve saha uygulaması olduğunu görüyoruz. Saha uygulamasında öğrenciler hasta ve yardıma ihtiyacı olan bireylere destek olmaktadır. Bu da öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyini olumlu yönde etkileyen faktörlerden bir tanesi olabilir.

Bu çalışmada kız öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Kesici (2018), yaptığı çalışmada kız öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini erkek öğrencilere göre yüksek bulmuştur. Asar (2017), yaptığı çalışmada kadınların yardımlaşma düzeyini erkeklerden yüksek bulmuştur. Erdoğan (2016), yaptığı çalışmada kadınların çevreye karşı sorumluluğunu erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Toplumumuzun yapısı düşünüldüğünde ailelerin kız çocuklarına sorumluluğu erken yaşta verdiğini, bu durumun erkek çocuklarında biraz daha geç olduğunu söyleyebiliriz. Ailelerin kız çocuklarına sorumluluk vermesi bireysel sosyal sorumluluğu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri diğer sınıflara göre anlamlı olmamasına rağmen yüksek bulunmuştur. Asar (2017), yaptığı çalışmada doktora öğrencilerinin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini yüksek lisans yapan öğrencilere göre yüksek bulmuştur. Farklı olarak Kesici (2018), lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada sınıf düzeyinin sosyal sorumluluk üzerinde etkisi olmadığını belirtmiştir. Bu veriler ele alındığında sosyal sorumluluğun eğitimle ilişki olduğunu eğitim düzeyi arttıkça sosyal sorumluluk düzeyinin arttığını söyleyebiliriz. Sorumluluğun doğuştan

var olan bir değer olmadığı, insanda potansiyel olarak var olduğu ve eğitimle kazanılabileceği bildirilmiştir (Nazıroğlu ve ark., 2016; Töremen, 2011; Özen, 2015).

Bu çalışmada Beslenme ve Diyetetik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmada öğrencilerin sosyal sorumluluk çalışmalarına katılma durumuna göre bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri karşılaştırıldığında; daha önce sosyal sorumluluk çalışmalarına katılan öğrencilerin, katılmayan öğrencilere göre bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri yüksek bulunmuştur. Sosyal sorumluluk çalışmasına katılanların puan ortalamasının sosyal sorumluluk çalışmasına katılmayanlara göre yüksek olması önemli bir bulgudur. Sosyal sorumluluğun farkında olan ve önce kendi hayatına sonra başkalarının hayatına ve genelde topluma faydalı olma duygusu insanlara iç huzuru ve mutluluğun kapısını açabilir. Bireyleri çevresindeki ve dünyadaki sorunların çözümüne yöneltecek ve bu yönde harekete geçmesini sağlayacak etmenlerden en önemlisi, bireylerin kendilerini bu durumdan sorumlu hissetmeleridir (Başer ve Kılıç, 2015). Toplumdaki nüfus çoğunluğunun şehirlerde yaşadığını düşünürsek insanların birbirine yakın olduğunu ve aslında manen bir o kadar da uzak olduğunu görüyoruz. Belki insanların çoğu bana ne diye düşünebilir ve çevresindeki sorunların çoğunun, kimse bir çözüm yolu aramadığı için var olduğunu düşünebilir. Yaptığımız çalışmada öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini ortaya koyarak öğrencilerin büyük bir bölümünün aslında çevresindeki sorunlardan rahatsız olduğunu ve çevrelerine karşı duyarlı olduklarını ortaya koyuyoruz. Bireysel sosyal sorumluluk düzeyi yüksek kişilerin bu sorunların çözümü için bir şeyler yapma isteğini, elini taşın altına koymak istediğini ortaya koyuyoruz. Bu da insanların bir araya gelmesini ve ortak bir çaba ile toplumda var olan sorunlara çözüm getirmeyi, toplumun ileriye dönük hedefleri için yeni çalışmalar üretmeyi, var olan çalışmaları geliştirmeyi sağlayabilir. Bayraktar ve arkadaşları (2016) “Sorumluluğun gelişmesinde, insanların kendileri için ve içinde yaşadıkları toplum için geliştirdikleri duygu, düşünce ve davranışlar etkilidir.” şeklinde sorumluluğa vurgu yapmışlardır. Bireylerin sosyal konularda yapacağı çalışmada, katılacağı sosyal projelerde ve çevresinde sorun olarak algıladığı diğer konularda atacağı adımlar ve ortaya koyacağı fikirlerde yalnız olmadığını bilmesi ve çevresinden destek geleceğini bilmesi önemlidir çünkü toplumsal destek cesareti ve azmi pekiştirir, kişilerin ileriye dönük olmasını sağlayabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda;

- Öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri yüksek bulunmuştur.
- Kız öğrencilerin puan ortalaması erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur.
- Dördüncü sınıfların puan ortalaması diğer sınıflara göre yüksek bulunmuştur.
- Beslenme ve Diyetetik bölümünün puan ortalaması Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon bölümüne göre yüksek bulunmuştur. Hemşirelik bölümü puan ortalaması Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği puan ortalaması ile paralel nitelikte ve yüksektir.
- Daha önce bir sosyal sorumluluğa katılanların puan ortalaması katılmayanlara göre yüksek bulunmuştur.
- Yaş, sınıf, bölüm, gelir, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, baba mesleği, en uzun süre yaşanan yer ve şu an kaldıkları yer değişkenlerinin öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini etkilemediği bulunmuştur.
- Öğrencilerin ailesinde ve çevresinde olan bireylerin katıldığı sosyal sorumluk çalışması değişkenlerinin öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeylerini etkilemediği bulunmuştur.

Öneriler

Bu sonuçlardan hareketle;

- Vakıf üniversiteleri ve devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri karşılaştırılabilir. Aynı üniversitenin farklı fakültelerinin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri araştırılabilir.
- Üniversiteler bütün bölümlerin ders müfredatına sosyal sorumluluk ile ilgili dersler koyabilir. Böylece öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri ve bu konuya farkındalıkları artırılabilir.
- Üniversiteler sosyal sorumluk konusunda öğrenci toplulukları kurabilir. Bu konuda okul dışı etkinlikler düzenlenebilir. Böylece öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerinde yer alması kolaylaşabilir.

7. KAYNAKLAR

Akgeyik, T. (2007). İnsan kaynakları yönetimi boyutuyla kurumsal sosyal sorumluluk: (Bir Alan Araştırması). Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 52:66-106.

Akıncı Vural, Z. B., Coşkun, G. (2011). Kurumsal sosyal sorumluluk ve etik. Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi. e-gifder, 1:61-87.

Alparslan, A., Aygün, M. (2013). Kurumsal sosyal sorumluluk ve firma performansı. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1):435-448.

Aquino, K., Reed II, A. (2002). The self-importance of moral identity. Journal of Personality and Social Psychology, 83(6):1423-1440.

Argüden, Y. (2002). Kurumsal Sosyal Sorumluluk (3. Baskı). İstanbul: ARGE Danışmanlık Yayınları.

Asar, İ. (2017). Lisansüstü Öğrencilerinin Kişilik Yapılarıyla Bireysel Sosyal Sorumluluk Bilinçleri Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.

Bacanlı, H. (2001). Gelişim ve Öğrenme (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları

Bakırtaş, H., Erdoğan, B. Z. (2010). İşletmelerde sosyal sorumluluk: oteller üzerine bir inceleme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(1): 97-110.

Barry R. Schlenker, B. R., Britt, T. W., Pennington, J. Murphy, R. and Doherty, K. (1994). The triangle model of responsibility. Psychological Review, 101(4):87-148

Barutçugil, İ. (2004). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul: Kariyer Yayınları

Başer, E. H., Kılınç, E. (2015). Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Sakarya University Journal of Education, 5(3):75-89.

Bayrak, S. (2001). İş Ahlâkı ve Sosyal Sorumluluk (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Bowen, H.(1953). Social Responsibilities of The Businessman. New York: Harper and Row.

Bayraktar G, Tozoğlu E, Gülbahçe Ö, Öztürk ME, Gülbahçe A. (2016). Evaluation of individual social responsibility level of university students for sport and other different

variables. *International Refereed Academic Journal of Sports, Health and Medical Sciences*, 18: 77-88.

Carroll, A.B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*, 4(4): 497-505.

Carroll, A.B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4): 39-48.

Costa, P. T., McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised NEO personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1):21-50.

Coşkun, H. (2009). *Topluma Hizmet Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çankaya, İ. H. (2010). Öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin artırılmasında okulun rolüne ilişkin yönetici görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 19 (2):378-380.

Demirören, M. (2019). Tıp eğitimi ve sosyal sorumluluk. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)*, 28 (2):137-144.

Dias, L.P. (2012). *Beginnings human relations (v.1.0)*. Erişim Tarihi: 29.12.2012 (<http://2012books.lardbucket.org>) Fichter, J. *Sosyoloji Nedir?* (2004). (Çev. Nilgün Çelebi) Ankara: Anı Yayıncılık.

Dönmez Maç, S. (2013). Kurumsal kuram perspektifinde sosyal sorumluluk ve rehberlerinin insan kaynakları yönetimine etkisi: türk çalışma ilişkilerinde çoklu örnek olay araştırması. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Elmadam, J. (2015). Youth social responsibility. <https://classroom.synonym.com/youth-social-responsibility-8039901.html> Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2019.

Eraslan, L. (2011). Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinin (BSS) Geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7(24): 81-91.

Erdoğan, E., Erdem, R. (2017). Hemşirelerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri ile yaşam doyumunun demografik değişkenlere göre araştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(28):293-312.

Erdoğan, E. (2016). Hemşirelerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri ile Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenlere Göre Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.

Eren, V., Orhan, U. (2013). Kurumsal sosyal sorumluluğun çalışanların kötü yönetimi ifşa düzeylerine etkisi üzerine bir araştırma. The Journal Of Academic Social Science Studies, 6(2):455-468.

Ergül, H. F., Kurtulmuş, M. (2014). Sosyal sorumluluk anlayışının geliştirilmesinde topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13(49):221-232.

Erikson, Erik, H. (1984). İnsanın Sekiz Çağı. (Üstün B., Şar V. çev.). Ankara.

European Commission. (2011). The european economic and social committee and the committee of the regions. www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/spolocenskazodpovednost/new-communication-on-csr-2011-2014.pdf Erişim Tarihi: 25 Haziran 2019.

Göztaş, A., Baytekin, P. (2009). Sosyal sorumluluk kampanyaları ile çocukların bilinçlendirilmesi ve eğitimi Türkiye'den bir uygulama örneği: Aygaz 'dikkatli çocuk' kazalara karşı bilinçlendirme kampanyası. Journal of Yasar University, 4(13):1997-2015.

Gürel T. (2010). Kurumsal sosyal sorumlulukta yeni yaklaşımlar ve tartışılan konular. Selçuk İletişim, 6(3):37-51.

Gürses, İ., Kılavuz M. A (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 20(2):153-166.

Halıcı, A. (2001). İşletmelerde sosyal sorumluluk stratejileri Çanakkale ilinde bir araştırma. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 7 (1):11-27

Hatch, C., Stephan, S. (2015). Gender effects on perceptions of individual and corporate social responsibility, scholarship and professional work. Business, 17(3): 63-71.

Husted B., Allen D. (2004). Corporate social responsibility in the multinational enterprise: strategic and institutional approaches. Journal of International Business Studies, 37(6):160-

211.

Kağmıçoğlu, D. (2007). Endüstri ilişkileri boyutuyla sosyal sorumluluk. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.

Kesici, A. (2018). Lise öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38 (3):965-985.

Kotler, P. (2000). Marketing Management. India: Prentice Hall.

Lembet Z. (2012). Markalar ve kurumsal sosyal sorumluluk. Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(2):187-196.

Lembet, Z. (2006). Markalar ve kurumsal sosyal sorumluluk. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(3):87-104.

MEB. (2005). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. 1.Bölüm, Madde 1. <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2019.

Nalbant, E. (2005). İşletmelerde sosyal sorumluluk ve iş ahlakı. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 12(1):34-40.

Nazıroğlu, B., Gün, A., Kılıç, A. İ. ve Kaya, F. (2016). Temel ahlaki değerler. Köylü, M. (Ed.) Teoriden pratiğe değerler eğitimi içinde. Ankara: Nobel, 181-252.

Özen, Y. (2015). Sorumluluk Eğitimi. Ankara: Vize Yayıncılık.

Özen, Y. (2016). Kişisel sorumluluk bağlamında kariyer seçimini etkileyen sosyal psikolojik faktörler. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 3:81-96.

Saran, M., Coşkun, G., İnal Zorel, F., Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi: Ege üniversitesi topluma hizmet uygulamaları dersi üzerine bir araştırma. Journal of Yaşar University, 22(6):3732-3747.

Sezgin, M. (2004). İşletmelerde sosyal sorumluluk ve halkla ilişkiler. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 7(1-2):137-152.

Soykut Sarıca Y. P., Yüksel, E. (2012). Yerel yönetimlerde sosyal sorumluluk projesi uygulaması olarak sosyal hayata katılım: engelsiz yaşam. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(1):48-66.

Taşlıyan, M. (2012) Kurumsal sosyal sorumluluk: Modern iş dünyasının vicdani gereği. Ankara Sanayi Odası Yayın Organı: Ankara.

Tekin E., (2018). Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinde sosyal medyanın rolü: GSM firmaları örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1):23-67.

Toker, H., Tat, M. (2013). Sosyal sorumluluk: kamu ve vakıf üniversiteleri öğrencilerinin sosyal sorumluluğa ilişkin bilgi düzeyleri ve algılarının ölçülmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 8(1), 34-56.

Torlak, Ö. (2003). Pazarlama ahlakı, sosyal sorumluluklar ekseninde pazarlama kararları ve tüketici davranışlarının analizi. İstanbul: Beta Yayınevi, (2. Bası)

Töremen, T. (2011). The responsibility education of teacher candidates. *Educational Sciences: Theory&Practice*, 11(1):263-277.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, (2009). <http://tdkterim.gov.tr/bts>, Erişim Tarihi: 22 Aralık 2009.

Yazıcı, N. (1992). İşletmelerde Yöneten ve Yönetilenlerin Sosyal Sorumluluk Algılayışları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yıldız, Ö. E., Deneçli, C. (2011). Sosyal sorumluluk kampanyalarının ikna sürecinde sosyal içerikli reklamların kullanımı: bir çözümleme örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1:96-110

Yılmaz Sert, N. (2012). Türkiye’de özel sektörün kurumsal sosyal sorumluk anlayışına ilişkin yarar algısı: kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin duyurulmasında web sitelerinin kullanılması. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 3(9):31-50.

8. EKLER

EK-1 Tanımlayıcı Özellikler Formu

Bu anket, SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik/Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında Dr. Öğr. Üyesi Betül AKTAŞ danışmanlığında yürütülmekte olan Yüksek Lisans Tezi için hazırlanmıştır. Size verilen formun birinci bölümünde sizinle ilgili kişisel bilgiler sorulmaktadır. En uygun seçeneğin karşısına (X) işareti koyunuz. İkinci bölümde ise “Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği” yer almaktadır. Bu bölümde ifade edilen görüşe ne derece katıldığınızı gösteren seçeneğe (X) işareti koyunuz. İşaretlediğiniz seçeneklerin doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Hasan YETİŞ

TANIMLAYICI ÖZELLİKLER

1. Yaşınız: .....

2. Cinsiyetiniz :

1. ( ) Erkek   2. ( ) Kadın

3. Sınıfınız:

1. ( ) 1.Sınıf   2. ( ) 2.Sınıf   3. ( ) 3.Sınıf   4. ( ) 4.Sınıf

4. Bölümünüz:

1. ( ) Beslenme ve Diyetetik   2. ( ) Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
3. ( ) Hemşirelik

5. Sizce ailenizin geliri nasıl?

1. ( ) Gelir giderden az   2. ( ) Gelir gidere eşit   3. ( ) Gelir giderden çok

6. Annenizin eğitim durumu nedir?

1. ( ) İlkokul   2. ( ) Ortaokul   3. ( ) Lise   4. ( ) Üniversite

7. Babanızın eğitim durumu nedir?

1. ( ) İlkokul   2. ( ) Ortaokul   3. ( ) Lise   4. ( ) Üniversite

8. Annenizin mesleği: .....(Yazınız)

9. Babanızın mesleği: .....(Yazınız)

EK-1 Tanımlayıcı Özellikler Formu (devamı)

10. Yaşamınızın büyük çoğunluğunu nerde geçirdiniz?

1. ( ) Köy   2. ( ) İlçe   3. ( ) İl   4. ( ) Büyük şehir

11. Şu anda ikamet ettiğiniz yer?

1. ( ) Ailenizin yanında   2. ( ) Arkadaşlarla beraber evde
3. ( ) Devlet Yurdunda   4. ( ) Özel Yurtta

12. Daha önce bir sosyal sorumluluk çalışmasına katıldınız mı?

1. ( ) Hayır   2. ( ) Evet

Cevabınız **“Evet”** ise nasıl bir çalışmaya katıldığınızı yazınız.....

13. Ailenizde bir sosyal sorumluluk çalışmasına katılan var mı?

1. ( ) Hayır   2. ( ) Evet

14. Çevrenizde bir sosyal sorumluluk çalışmasına katılan var mı?

1. ( ) Hayır   2. ( ) Evet

EK-2 Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği

Madde No	Lütfen aşağıdaki önermeleri okuyunuz ve karşılarında yer alan ölçekte size uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1.	'Birlikten kuvvet doğar', 'bir elin nesi var iki elin sesi var' gibi sözlere katılıyorum.					
2.	Toplumsal problemlerin çözümünde birlikte hareket etmenin gerekli olduğunu düşünürüm.					
3.	Küresel ısınmaya dikkat çekmek amacıyla yapılan kampanyalara destek veririm.					
4.	Sokak çocuklarının topluma kazandırılması için çalışmalara gönüllü katılıyorum.					
5.	Toplumsal problemlerin çözümü ile ilgili etkinliklere katılmanın bana zarar vereceğini düşünürüm.					
6.	Çocuk felci, rett, AIDS gibi hastalıkların önlenmesi ve bebek ölümlerinin azaltılmasına yönelik yapılan kampanyalara destek veririm.					
7.	Sosyal sorumluluk etkinliklerini boş zaman etkinliği olarak görürüm.					
8.	Yaşlılara destek olmak için neler yapılması gerektiğini düşünürüm.					
9.	Küçük yaşta çalışmaya zorlanan çocuklar için yapabileceğim bir şey yoktur.					
10.	Topluma karşı yerine getirmem gereken sorumluluklarım olduğu kaygısını taşımam.					
11.	Çevremdeki insanları toplumsal meselelerde aktif olmaya davet ederim.					
12.	"Her koyun kendi bacağından asılır", 'bana dokunmayan yılan bin yaşasın' gibi sözlere inanırım.					
13.	Toplumdaki genel sağlık problemlerinin iyileştirilmesi için herkesin yapabileceği bir şeyler olduğunu düşünürüm.					

EK-2 Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği (devamı)

Madde No	Lütfen aşağıdaki önermeleri okuyunuz ve karşılarında yer alan ölçekte size uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.	Tamamen katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
14.	Toplumsal sorunlara dikkat çekmeyi sağlayacak etkinliklerde yer alırım.					
15.	Kız çocuklarının okullaşmasını sağlamak için çalışmak sadece devletin görevidir.					
16.	Lise öğrencilerinin karıştığı şiddet olaylarının önlenmesi için bu öğrencileri sosyal projelere dâhil etmenin faydası olacağına inanırım.					
17.	Enerji sağlamak amacıyla doğal kaynakların zarar görmesi göz ardı edilebilir.					
18.	Toplumdaki bazı grupların yaşadığı sorunlar ilgimi çekmez.					
19.	Çevremdeki insanlarla toplumsal meseleler hakkında konuşmam.					
20.	İnsanları etkileyen zor bir durumda bir şeyler yapmak elimden gelmediğinde vicdan azabı duyarım.					
21.	Seçimlerde oy kullanmak benim için ciddi bir görevdir.					
22.	Benden farklı yerlerde yaşasalar da insanların yararına çalışmaktan mutlu olurum.					
23.	Kendimi grup ve ekip çalışmasına yatkın görürüm.					
24.	Sosyal sorumluluk etkinlikleri için maddi kaynak oluşturmaya çalışırım.					
25.	Greenpeace ve TEMA gibi sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ilgimi çeker.					
26.	Toplumsal yaşamda insanların bir araya gelerek yapamayacakları bir şey yoktur.					
27.	Ancak maddi güce sahip kişilerin başkaları yararına işler yapabileceğini düşünürüm.					
28.	Çevremizdeki sorunların çözümü için her zaman devlet girişimi beklememek gerektiğini düşünürüm.					

EK-3 Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeği Kullanım İzni

BSS ÖLÇEĞİ.doc

Gelen Kutusu x

Levent Eraslan <leventeraslan75@icloud.com>

7 Kas 2018 19:09

Alıcı: ben

iPhone'umdan gönderildi

EK-4 Etik Kurul Karar Formu

**SANKO ÜNİVERSİTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
KARAR FORMU**

BAŞVURU BİLGİLERİ	Araştırmanın Başlığı	Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi
	Sorumlu Araştırmacı	Dr. Öğr. Üyesi Betül AKTAŞ
	Kurumu	SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
	Başvuru Tarihi	12.03.2018
	Araştırmanın Türü	Anket çalışması
	Katılan Merkezler	Tek Merkez
Varsa Protokol No	-	

İLETİŞİM BİLGİLERİ	Adres	SANKO Üniversitesi İncilipınar Mahallesi Gazi Muhtar Paşa Bulvarı No:36 27090 Şehitkamil / GAZİANTEP
	Telefon	0 342 211 65 63
	Fax	0 342 211 65 66
	E-posta	etikkurul@sanko.edu.tr

KARAR	Oturum No: 2018/02	Karar No: 22	Tarih: 29.03.2018
	Yukarıda başvuruya bilgileri verilen araştırma dosyası; araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş, etik açıdan gerçekleştirilmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.		

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyeti		Araştırma ile İlişkisi		Oturuma Katılım		İmza
			E	K	Var	Yok	Var	Yok	
Prof. Dr. Vildan SÜMBÜLOĞLU Başkan	Biyoistatistik	SANKO Üniversitesi Tıp Fakültesi		X		X	X		<i>[Signature]</i>
Prof. Dr. Mehmet BAŞTEMİR Başkan Yardımcısı	Endokrinoloji ve Metabolizma	SANKO Üniversitesi SB Fakültesi	X			X	X		<i>[Signature]</i>
Yrd. Doç. Dr. Necla BENLİER Üye	Farmakoloji	SANKO Üniversitesi Tıp Fakültesi		X		X		X	Katılmadı
Yrd. Doç. Dr. Tuba DENKÇEKEN Üye	Biyofizik	SANKO Üniversitesi Tıp Fakültesi		X		X	X		<i>[Signature]</i>
Yrd. Doç. Dr. Elif PALA Üye	Tıbbi Biyoloji	SANKO Üniversitesi Tıp Fakültesi		X		X	X		<i>[Signature]</i>
Yrd. Doç. Dr. Neriman AYDIN Üye	Halk Sağlığı	Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi		X		X	X		<i>[Signature]</i>
Av. M. Murat GÜNERİ Üye	Hukuk	Serbest Avukat	X			X	X		<i>[Signature]</i>
Naci BORAN Üye		Sani Konukoğlu Vakfı	X			X	X		<i>[Signature]</i>

EK-5 Kurum Çalışma İzni

T.C.
SANKO ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 72466781-044- 131
Konu : Anket Uygulama

07.05.2018

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 07.05.2018 tarih ve 77862277-044-29 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile Enstitünüz Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hasan YETİŞ'in "Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" isimli tezi için Fakültemizde araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Enstitünüz Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hasan YETİŞ'in Fakültemizde araştırma yapması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

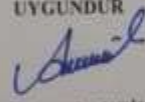
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Türkan PASINLIOĞLU
Dekan V.

Dağıtım :
Gereği :
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bilgi :
Beslenme ve Diyetetik Bölüm Bşk.
Hemşirelik Bölüm Bşk.
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölüm Bşk.

EK-6 Tez İntihal Raporu

	<p style="text-align: center;">T.C. SANKO ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ NİHAİ TEZ İNTİHAL RAPORU FORMU</p>		
I- ÖĞRENCİ BİLGİLERİ			
Adı	: Hasan	Anabilim Dalı	: Hemşirelik AD
Soyadı	: YETİŞ	Programı	: Hemşirelik Tezli (Halk Sağlığı Hemşireliği)
Öğrenci No	: 161101023	Statüsü	: Yüksek Lisans
II- TEZ BİLGİLERİ			
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Betül AKTAŞ		
Tez Adı	: Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi		
III- İNTİHAL RAPOR BİLGİLERİ			
	Benzerlik Oranı (%)	Tarih	
☒ Tez Savunma Sınavı Öncesi	8	05.12.2019	
☒ Tez Savunma Sınavı Sonrası	7	07.01.2020	
<p>Yukarıda belirtilen tez çalışmasının kapak sayfası, giriş, ana bölümler ve sonuç kısımlarından oluşan toplam 30 sayfalık kısmına ilişkin, TURNITIN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı alıntılar dahil % 7'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ Tez Ön Sayfaları (onay, etik beyan, teşekkür, özet ve dizin sayfaları) hariç, ☒ Kaynaklar hariç, ☒ Ekler hariç, ☒ Beş kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.			
ENSTİTÜ ONAYI			
UYGUNDUR			
			
Duygu ALANGİL			
Enstitü Sekreteri			
07/01/2020			
ACIKLAMA			
*Enstitü tez kısmı teze ilişkin intihal yazılım programı (TURNITIN) raporuyla olarak tez danışmana ve jüri üyelerine gönderir.			
*Raporluks verilerde gerçek bir intihalin tespiti halinde gerekçesi ile birlikte karar verilmek üzere tez, Enstitü Yönetim Kuruluna gönderilir.			
ENS.FRM.019-00			

EK-7 Özgeçmiş

- 1. Adı Soyadı** : Hasan YETİŞ
- 2. Doğum Tarihi Yeri** : 10.01.1992/KAHTA
- 3. Çalıştığı Kurum** : 25 Aralık Devlet Hastanesi

4. Eğitim Durumu

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Hemşirelik	ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	2011-2015

5. İletişim Bilgileri

Adres: 25 Aralık Devlet Hastanesi, Şehitkamil/Gaziantep

E-mail: hasanyetis05602@gmail.com